

УДК 338.24:351.82

В.В. Дятлова

доктор економічних наук, доцент

С.В. Вознюк

аспірант

Донецький державний університет управління

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ Й КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ЇХ ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

У статті систематизовано процеси трансформації державного нагляду й контролю у сфері господарської діяльності, пов'язані зі створенням адаптованої до міжнародних вимог системи на основі впровадження в національне законодавство визнаних у світі нормативно-правових актів Європейського Союзу щодо здійснення функцій державними органами на стадії реалізації товару на ринку; показано стан практичної реалізації їх положень та отримані результати.

Ключові слова: трансформація державного нагляду й контролю, адаптована до міжнародних вимог система, національне законодавство, стан практичної реалізації, результати.

I. Вступ

Сьогодні в Україні відбуваються трансформаційні процеси у сфері державного нагляду й контролю, спрямовані на виконання вимог Світової організації торгівлі (далі – СОТ) і Європейського Союзу (далі – ЄС) щодо дерегулювання економіки, відкритості внутрішнього ринку й усунення технічних бар'єрів у торгівлі. Основною метою трансформації у сфері державного нагляду і контролю є створення адаптованої до вимог СОТ і ЄС сучасної системи на основі впровадження в національне законодавство відповідних норм і принципів ринкового нагляду країн-членів ЄС.

Проблемам системи державного нагляду й контролю економістами-науковцями не приділено достатньо уваги, тенденції її трансформації розглядаються в межах змін у системі технічного регулювання [1–3]. Між тим, ефективна система державного нагляду й контролю має особливе, багатогранне значення, оскільки сприяє розвитку економіки, підприємництва, усуненню технічних бар'єрів у торгівлі, забезпеченню добросовісної конкуренції, захисту життя, здоров'я людини та довкілля, прав споживачів, запобіганню введенню в обіг небезпечної й неякісної продукції, а в цих межах – діалогу з громадськістю.

II. Постановка завдання

Метою статті є систематизація процесів трансформації системи державного нагляду й контролю у сфері господарської діяльності на основі аналізу нормативно-правових актів та їх практичної реалізації.

III. Результати

Трансформаційні процеси в системі державного нагляду й контролю передбачають, перш за все, запровадження нової правової бази (правовий механізм); утворення інституцій з повноваженнями (організаційний механізм); інформування органів і суспільства про результати (інформаційний і комунікаційний механізми).

Необхідність трансформації системи державного нагляду й контролю зумовлена тим, що в Україні система, успадкована від радянських часів, залишалася двоярусною і спрямованою, по-перше, на тотальний попередній контроль продукції на стадії розробки, виробництва і виведення на ринок, а отже, діяльності господарюючих суб'єктів (державний нагляд), відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України "Про державний нагляд за додержанням стандартів, норм і правил та відповідальність за їх порушення" від 08.04.1993 р., по-друге, на контроль продукції і послуг на стадії реалізації у роздрібній торгівлі (захист прав споживачів), відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" від 12.05.1991 р. [1].

У країнах-членах ЄС більшість видів контролю здійснюється не на проміжних етапах, а на етапі отримання результатів економічної діяльності та їх використання. Стосовно продукції контроль здійснюється під час реалізації її на ринку, отже, є ринковим [2]. Ринковий нагляд за продукцією, передбаченою в Європейських директивах, здійснюється в основному шляхом перевірки документів і маркування продукції. Результати є доступними завдяки розвинутому інформаційному

механізму оповіщення органів і громадськості. Контрольні інституції держав ЄС у сфері ринкового нагляду інтегровані в низку інформаційних систем для оперативного обміну даними щодо небезпечної продукції.

Поняття “ринковий нагляд” уперше з’явилося в Законі України “Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності” [4], відповідно до ст. 1 якого, ринковий нагляд – це постійний контроль держави за відповідністю продукції, введеної в обіг, технічним регламентам, правомірністю застосування на ній національного знака відповідності, повнотою і достовірністю інформації про таку продукцію.

Регуляторна реформа в Україні розпочалася у 2004 р. з прийняттям Закону України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності” [5], однак трансформаційні зміни в системі державного нагляду й контролю – тільки у 2008 р. з набуттям чинності Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” [6]. Між тим, Україна чи не остання держава в Європі, яка реформує свою систему державного ринкового нагляду й контролю за господарською діяльністю. Так, Латвія провела аналогічну реформу ще у 1998 р., Хорватія – у 1999 р., Вірменія – у 2000 р., Росія – у 2001 р., Румунія – у 2003 р., Польща – у 2004 р.

Прийняття цього Закону мало оптимізувати систему державного нагляду за допомогою таких інструментів: упровадження ризик-орієнтованої системи планування контрольних заходів; використання для перевірок переліків питань (чек-листів); обмеження максимальної тривалості перевірок; запровадження єдиного порядку призначення і проведення перевірок для всіх контрольних органів тощо. Однак за три роки більшість зі встановлених Законом положень не була реалізована на практиці. Так, 13 органів державного нагляду (контролю) не затвердили у встановленому порядку відповідні критерії розподілу суб’єктів господарювання за ступенями ризику: Міністерство надзвичайних ситуацій (Державний департамент страхового фонду документації), Міністерство праці (Державний департамент нагляду за додержанням законодавства про працю), Міністерство охорони навколишнього природного середовища (Державна геологічна служба та Державна служба геодезії, картографії та кадастру), Міністерство промислової політики, Міністерство аграрної політики (Державна служба з охорони прав на сорти рослин), Міністерство освіти і науки (Державний департамент інтелектуальної власності), Міністерство палива і енергетики, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство охорони здоров’я (Державна санітарно-

епідеміологічна служба), Держекспортконтроль, Держкомлісгосп (Українська державна лісонасіннева інспекція), Держмитслужба, Національне космічне агентство України. Крім того, з 32 контрольних органів, що повинні були розробити, погодити з Державним комітетом України з питань регуляторної політики та підприємництва (Держкомпідприємництва) і затвердити власними наказами переліки питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) й уніфіковані форми актів, тільки 17 надали лише проекти наказів з відповідними переліками питань, проте сім з цих проектів наказів надійшло без дотримання процедури, передбаченої Законом України “Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності”. Лише один проект, а саме Держгірпромнагляду, що мав переліки питань і уніфіковані форми актів, погоджений рішенням Держкомпідприємництва.

З прийняттям Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”, за даними звітів за проектом Міжнародної фінансової корпорації “Інвестиційний клімат в Україні” [7; 8], відзначено тенденцію зменшення частки перевірених підприємств: 2002 р. – 92%, 2003 р. – 95%, 2004 р. – 78% (що обумовлено, можливо, політичною дестабілізацією), 2006 р. – 95% (за 7 місяців), 2008 р. (з набуттям чинності закону) – 75%, 2010 р. – 74% [8, с. 13]. Кількість перевірок зменшилася на 15% за 2006–2008 рр. [7, с. 26] і була незмінною у 2008–2010 рр., як і їх тривалість [8, с. 12]. У 2010 р. зросла вартість прямих витрат на перевірки до 3,2 млрд грн із 2,44 млрд грн у 2008 р. Отже, трансформація системи перевірок відбувалася досить повільно, що вказує на низький рівень реалізації зазначеного Закону.

Активний етап трансформації системи державного нагляду й контролю розпочато у 2010 р., коли було прийнято ряд законів і нормативних документів, що усували недоліки (табл. 1).

Так, Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” [9], який набув чинності 27.10.2010 р., встановлюється вимога щодо наявності лише одного органу державного нагляду у складі центрального органу виконавчої влади (ЦОВВ). Тоді як 16 центральних органів виконавчої влади мали у своєму складі урядові органи з функціями державного нагляду. Станом на 23.09.2010 р. підготовлено проекти нормативно-правових актів щодо скорочення контрольних органів стосовно лише 7 ЦОВВ – Міністерства аграрної політики та продовольства, Міністерства транспорту і зв’язку, Мінприроди, Міністерства культури і туризму, Міністерства над-

звичайних ситуацій, Мінжитлокомунгосп і Національного агентства з питань ефективного використання енергетичних ресурсів. У цілому в Україні до грудня 2010 р. державний

нагляд за якістю і безпекою продукції, яка надходить на ринок, здійснювали 85 контрольних органів (МОЗ України, ветеринарної медицини, захисту прав споживачів тощо).

Таблиця 1

Закони й нормативні документи щодо трансформації системи державного нагляду й контролю

Назва документа	Дата прийняття	Спрямованість на усунення недоліків	Ключові положення
Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про скасування окремих пунктів Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні" № 1689-р	23.12.2009 р. (офіційна публікація 22.03.2010 р.)	Скорочує перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації	Скасовує обов'язкову сертифікацію 17 видів харчової продукції, за винятком дитячого харчування, алкоголю та тютюну
Наказ Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розробки переліків питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) з урахуванням ступенів ризику від провадження господарської діяльності, а також типових форм актів, які складаються за результатами відповідних перевірок" № 88	09.04.2010 р.	Усуває випадки, коли органи контролю складають переліки питань відповідно до власних уявлень, нехтуючи при цьому деякими найважливішими принципами й нормами	Запроваджує методологію складання переліків питань для здійснення планових перевірок органами контролю, що гармонізована з нормативно-правовими актами ЄС
Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" № 2399-VI	01.07.2010 р.	Усуває дублювання повноважень у сфері контролю та зменшення кількості перевірок (деякі міністерства та комітети мали у своєму складі кілька органів контролю – від 3 до 7, що спричиняло дублювання функцій та надмірну кількість перевірок)	Один державний орган виконавчої влади (міністерство, комітет) не може мати більше ніж один орган контролю
Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики "Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні" № 425	22.09.2010 р.	Скорочує перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації	Скасовує обов'язкову сертифікацію: - послуг громадського харчування; - іграшок; - засобів охоронного призначення; - деяких товарів легкої промисловості (з текстилю та штучного хутра); - деяких побутових приладів; - деякого скляного посуду
Закон України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" № 2735-VI	02.12.2010 р.	Усуває доринковий контроль нехарчової продукції	Запроваджує державний контроль під час реалізації товару на ринку, ґрунтується на Директивах ЄС № 765/2008 та № 768/2008/ЕС.
Закон України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" № 2736-VI	02.12.2010 р.	Усуває недоліки контролю безпечності нехарчової продукції	Запроваджує державний контроль за безпечністю нехарчової продукції, ґрунтується на Директиві ЄС № 2001/95/ЕС
Закон України "Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції" № 3390-VI	19.05.2011 р.	Усуває недоліки щодо відповідальності виробника за виготовлену дефектну продукцію	Запроваджує принцип, за яким виробники несуть повну відповідальність за виготовлену будь-яку дефектну продукцію

Уповноважені органи державного нагляду звітували про виявлені значні порушення. Так, за даними Держспоживстандарту [10], діяльність з державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил характеризують такі дані:

– у 2009 р. здійснено 3220 перевірок на підприємствах, організаціях і у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, при цьому у 2719 випадках (84,4%)

виявлено порушення метрологічних норм і правил;

- у 2010 р. факти випуску неякісної продукції і порушень вимог нормативних документів виявлено у 5929 випадках з 8844 проведених (67%);
- у I півріччі 2011 р. здійснено 4233 перевірки з державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил, з них у

2818 випадках (67%) виявлено різні порушення.

За результатами спільних перевірок регіональних державних центрів стандартизації, метрології та сертифікації й інших держав-

них органів з нагляду, частка підприємств, які мають порушення, є ще більш значною – майже 80%. З продукції, що була перевірена, майже 60% було з порушеннями (табл. 2) [10].

Таблиця 2

Результати спільних перевірок Держспоживстандарту й інших органів з державного нагляду в 2010 р.

Показник	Державна податкова адміністрація	Державна інспекція з контролю за цінами	Міністерство внутрішніх справ
Кількість перевірених підприємств	62	169	280
Кількість підприємств, у яких встановлено порушення вимог нормативних документів	48 (77%)	30 (77%)	222 (79%)
Перевірена продукція, млн грн	11,3	80,9	34,7
Продукція, що не відповідає вимогам нормативних документів, млн грн	3,5 (31%)	66,1 (82%)	3,5 (10%)

За результатами державного нагляду означеними державними органами було вжито різні заходи щодо підприємств-порушників: приписи про заборону реалізації (з них 56% – на всю вироблену продукцію), штрафи і стягнення становили 500 тис. грн. Державними

центрами Держспоживстандарту за результатами державного нагляду також було вжито різні заходи впливу, при цьому штрафи становили в 2010 р. майже 12 млн грн і, очевидно, будуть не меншими і в 2011 р., виходячи з даних за півріччя (табл. 3) [10].

Таблиця 3

Заходи, вжиті державними центрами стандартизації, метрології та сертифікації за результатами перевірок

Заходи впливу	2010 р.	2011 р., I півріччя
Приписи про заборону реалізації: партії перевіреної продукції усієї продукції	4898 3858	2235 1837
Постанови про накладення штрафу: кількість сума, млн грн	4938 10,8	2442 6,1
Адміністративні штрафи: кількість сума, тис. грн	3587 945,9	1748 497

Для системи державного нагляду України характерна неузгодженість дій контрольних органів, а відсутність системи взаємного сповіщення призводить до дублювання функцій, що, по-перше, є неефективним, по-друге, необґрунтовано відволікає від діяльності вітчизняного товаровиробника. Крім того, система забезпечувала досягнення менших результатів: європейська охоплює перевіркою 3–8% продукції, українська – тільки соті частки відсотка.

Упровадження європейського підходу в системі державного контролю потребувало наявності в національному законодавстві норм і принципів ринкового нагляду країн-членів ЄС, а отже, розробки і прийняття нових законів. Верховною Радою ухвалено Закон України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" від 02.12.2010 р. [11], який встановлює правові й організаційні засади його здійснення. Також прийнято Закон України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" [12]. Ці закони набули чинності у липні 2011 р. Шестимісячний перехідний період визначено для виконання завдань інституційної розбудови (розробка і прийняття підзаконних нормативно-правових актів, визначення структури, розробка процедур тощо) [13, с. 44].

Зазначені нормативно-правові акти прийняті задля гармонізації українського законодавства з нормами європейського права з метою забезпечення відповідності готової продукції, яка перебуває в обігу, вимогам європейських і національних стандартів і створення системи ринкового нагляду за готовою нехарчовою продукцією. Дія законів поширюється не на всю продукцію, зокрема, до такої належать послуги і роботи, харчові продукти і добавки, спирт, алкогольні напої, наркотичні засоби та ін. [11, ст. 2, п. 5].

Відповідно до прийнятих законів, скасовано доринковий контроль товарів. При цьому захист прав споживачів лишається незмінним, що створює колізію: система ринкового нагляду буде забезпечувати відповідність продукції вимогам безпечності, які містяться в технічних регламентах, захист прав споживачів – показникам якості відповідно до стандартів. Це впливає із законодавчо встановленого поняття ринкового нагляду, перш за все, як постійного спостереження за відповідністю продукції, впровадженої в обіг, технічним регламентам, правомірністю застосування на ній національного знака відповідності, повнотою і достовірністю інформації про таку продукцію. Отже, функції контрольних органів з нагляду

за ринком будуть обмежені переліком технічних регламентів. Між тим, станом на 01.01.2011 р. постановами Уряду України затверджено тільки 31 технічний регламент (23 – на продукцію), а впроваджено з них лише 8. Тому через нерозробленість критеріїв щодо безпечності продукції, більшість її не буде підлягати ринковому нагляду, принаймні до впровадження відповідних технічних регламентів.

Відповідно до Закону, державний ринковий нагляд включає такі заходи:

- перевірки характеристик продукції, в тому числі відбір зразків і проведення їх експертизи;
- застосування обмежувальних заходів;
- контроль за станом виконання рішень про вжиття обмежувальних заходів;
- попередження органами державного нагляду споживачів про виявлену небезпечну продукцію.

Перевірка продукції є інструментом, який застосовується і в Україні, і в ЄС. В Україні перевірки й у сфері державного нагляду за продукцією, й у сфері захисту прав споживачів здійснюються за планами, які подібні до європейських програм ринкового нагляду. Планування здійснюється на рік і на квартал окремо для кожного регіону. У планах вказують назви суб'єктів і перелік товарів, які підлягають перевірці, термін її проведення. Однак чітких вимог до змісту планів і їхньої обґрунтованості немає.

Нові закони про ринковий нагляд передбачають підготовку секторальних планів терміном на рік, що охоплюють види продукції, відповідно до сфер відповідальності органів нагляду, і визначають належність цих видів продукції до певного ступеня ризику. Водночас не передбачено планування частоти, періодичності, географічного розподілу і змісту заходів ринкового нагляду.

В Україні в межах державного нагляду, відповідно до законодавства, здійснюють два типи перевірок: планові й позапланові. Для планових перевірок жорстко обмежено періодичність щодо суб'єктів господарювання з різних груп ризику: з високим ступенем ризику – не частіше ніж один раз на рік; із середнім ступенем ризику – не частіше ніж один раз на два роки; з незначним ступенем ризику – не частіше ніж один раз на три роки. При цьому органи нагляду зобов'язані завчасно (за 10 днів) повідомляти суб'єкта про планову перевірку. Для позапланових перевірок обмежено підстави їх проведення та коло питань, що підлягають контролю [11]. Усе це суттєво обмежує можливості органів нагляду щодо контролю за продукцією порівняно з європейською практикою.

Нові закони про ринковий нагляд запроваджують інструментарій перевірок і повноваження органів нагляду, що задовольняють

вимогам ЄС. Однак проблема попередження про перевірку залишилася невирішеною. По-перше, така вимога щодо ринкового нагляду зумовлює ризик того, що відповідна продукція на час перевірки буде відсутня, так само, як і необхідні супроводжувальні документи. По-друге, така вимога суперечить сутності ринкового нагляду за європейськими стандартами, де об'єктом перевірки є не суб'єкти господарювання, а продукція (товари). Відповідно до цієї ідеології, законодавство держав-членів ЄС у сфері ринкового нагляду не містить жодних вимог щодо попередження суб'єктів господарювання про перевірки.

Вважається, що інфраструктурою для перевірки основних видів продукції Україна забезпечена на 99% [13, с. 29]. Однак високотехнологічні товари перевірити неможливо ні в лабораторіях Держспоживстандарту, ні Укрметртестстандарту, ні в тих, що існують при інших органах влади і профільних вищих навчальних закладах.

Нове законодавство запровадило ризикорієнтований підхід до визначення переліку продукції, до якої встановлюються обов'язкові вимоги і яка підлягає ринковому нагляду. Такий підхід, заснований на системі управління ризиками, покладено в основу визначення періодичності перевірок продукції. Національна система визначає не ризикові види продукції, а ризикові види діяльності і поділяє суб'єктів господарювання на три групи: високого, середнього й незначного ступеня ризику. Отже, систему управління ризиками використано не для прийняття рішень щодо проведення перевірок, а лише для визначення періодичності планових перевірок.

У новому законодавстві щодо ринкового нагляду в Україні запроваджено всі види обмежувальних і корегувальних заходів, механізми контролю їх виконання й санкції, передбачені законодавством ЄС. Обмежувальні й корегувальні заходи застосовуються відповідно до чітко визначених критеріїв, а саме: вимоги належного маркування про можливі ризики; вимоги спеціальних умов пропозиції товарів на ринку; тимчасова заборона пропозиції на ринку на період, потрібний для здійснення необхідного оцінювання, перевірок і контролю; організація вилучення небезпечних товарів, уже виведених на ринок; організація відкликання у споживачів небезпечних товарів, уже отриманих ними; заборона пропозиції небезпечних товарів на ринку; організація знищення або приведення у непридатний стан іншим чином небезпечних товарів. Передбачено також контроль виконання цих заходів і санкції до порушників. Однак питання знищення продукції чи інших предметів за рішенням компетентних органів не має однозначного нормативного врегулювання, тому є ризик невиконання або неадекватного виконання відповідних положень законів.

Нові закони передбачають широкий спектр інформаційних і комунікаційних функцій, однак коло суб'єктів, що мають доступ до реєстру рішень органів ринкового нагляду, є обмеженим. Так, у Законі України "Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції" громадськість, споживачів та інших зацікавлених сторін не включено до цього переліку, а в Законі України "Про загальну безпечність нехарчової продукції" передбачено доступ до інформації про заходи, вжиті для запобігання ризикам, тільки громадськості. Передбачено і створення національної інформаційної системи, але серед функцій органів ринкового нагляду не передбачено такої, як моніторинг інформаційного простору з питань, що стосуються безпечності продукції, однак саме його результати є основою для прийняття рішень щодо необхідності проведення перевірок продукції, зокрема позапланових.

Вважається, що з прийняттям Закону України "Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції" [14] процес створення системи державного ринкового нагляду згідно з принципами ЄС завершено. Однак доволі проблемною залишається потреба у відповідній інституційній спроможності, а отже, подальшому розвитку організаційного та інформаційного механізмів системи державного нагляду й контролю, її фінансового, матеріально-технічного та нормативного забезпечення.

IV. Висновки

Трансформаційні процеси у сфері державного нагляду і контролю, що відбуваються в Україні, спрямовані на створення адаптованої до вимог СОТ і ЄС сучасної системи. Необхідність трансформації зумовлена тим, що в Україні проводився і державний нагляд на виробництві, і контроль продукції на стадії реалізації, тоді як у Європі – на стадії реалізації товарів, при цьому контролюється їх безпечність за вимогами технічних регламентів, а виконання вимог на етапах, що не підлягають контролю, забезпечується шляхом встановлення жорстких санкцій у разі виявлення порушень. Система в Україні була неефективною і через її громіздкість (налічувала загалом 85 контрольних органів).

Трансформаційні процеси у сфері державного нагляду й контролю спрямовані на створення нормативно-правових засад: прийнято ряд нових законів, розпоряджень, наказів щодо здійснення ринкового нагляду, в яких враховано положення Директив ЄС. Однак функціонування системи на практиці не забезпечене необхідними технічними регламентами, а отже критеріїв щодо безпечності продукції, які існують у ЄС, ще не встановлено. Перевірки продукції на відповідність вимогам безпечності проводяться за планами, однак їх об'єктом є суб'єкти господарювання, при цьому прямо не передбачено планування частоти, періодично-

сті, географічного розподілу і змісту заходів ринкового нагляду. Ризик-орієнтований підхід не використано повною мірою для розподілу продукції за різними групами ризику і для прийняття рішень щодо проведення перевірок, а лише для визначення їх періодичності. Інформаційний механізм не задіяно у повному обсязі – результати перевірок узагальнюються на сайтах регіональних служб Держспоживінспекції, що потребує подальших досліджень з метою розробки науково-методичних підходів для вирішення проблем.

Список використаної літератури

1. Дятлова В.В. Система організаційно-технічного регулювання економіки: трансформаційні процеси в Україні: монографія / В.В. Дятлова. – Донецьк: ВІК, 2011. – 399 с.
2. Ханету А. Обзор лучшей практики Евросоюза и других стран в области технического регулирования / А. Ханету. – М.: ТЕИС, 2005. – 88 с.
3. Зворыкина Т.И. Система технического регулирования в сфере услуг: вопросы теории и проблемы развития в условиях рыночной экономики: монография / Т.И. Зворыкина. – М.: ГОУ ВПО МГУС, 2005. – 158 с.
4. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 р. № 3164-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 12. – Ст. 30.
5. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 9. – Ст. 79.
6. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389. – (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 107-VI від 28.12.2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 5–6, № 7–8. – Ст. 78).
7. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес / Консультаційна програма Міжнародної фінансової корпорації (регіон Європа та Центральна Азія), 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifc.org/Ukraine/bee>.
8. Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес (звіт 2011 р.). – К.: МФК, 2011. – 124 с.
9. Про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності": Закон України від 01.07.2010 р. № 2399-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 38. – Ст. 510.

10. Звіт про підсумки роботи Держспоживстандарту за 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dssu.ua>.
11. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 р. № 2735-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 21. – Ст. 144.
12. Про загальну безпечність нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 р. № 2736-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 22. – Ст. 145.
13. Ринковий нагляд в Україні: реформи на шляху до європейського ринку. – К.: Центр перспективних досліджень, ТОВ Видавництво "Оптима", 2011. – 101 с.
14. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. № 3390-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 47. – Ст. 531.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2013.

Дятлова В.В., Вознюк С.В. Трансформация системы государственного надзора и контроля в сфере хозяйственной деятельности в Украине: нормативно-правовые основы и их практическая реализация

В статье систематизированы процессы трансформации государственного надзора и контроля в сфере хозяйственной деятельности, связанные с созданием адаптированной к международным требованиям системы на основе внедрения в национальное законодательство признанных в мире нормативно-правовых актов Европейского Союза по осуществлению функций государственными органами на стадии реализации товара на рынке; показано состояние практической реализации их положений и полученные результаты.

Ключевые слова: трансформация государственного надзора и контроля, адаптированная к международным требованиям система, национальное законодательство, состояние практической реализации, результаты.

Dyatlova V., Vosnyuk S. Transformation of the state supervision and control in the sphere of economic activity in Ukraine: legal principles and practical implementation

In the article the processes of transformation of state supervision and control in the sphere of economic activities related to the creation of a modern system adapted to the requirements of the World Trade Organization and the European Union through the introduction of national legislation recognized normative legal acts of the EU to implement the functions of state authorities have been systematized. The necessity of transformations is caused by the fact that Ukraine was conducted state supervision in the production as well as control production underway, while in Europe – at the time of sale of goods, while their safety is monitored according to the requirements of technical regulations, and the requirements for stages that are not subject control are ensured by establishing strong sanctions in case of violations. System in Ukraine has been ineffective and because of its bulkiness (there were 85 general supervisory bodies).

Transformation processes in public surveillance and control aimed at the creation of legal principles: adopted several new laws of Ukraine – "On Amending the Law of Ukraine "On the Fundamentals of State Supervision (Control) in Economic Activity", "On Market Surveillance and control of non-food products", "On the general safety of non-food products", "On Liability for damages Caused by a defect in the product", and orders, resolutions for market surveillance, which take into account the provisions of EU Directives.

However, the operation of the system in practice are not provided the necessary technical regulations, therefore, criteria for product safety, which exist in the EU has not yet been established. Check product is a tool that is used in Ukraine and the EU. Check In Ukraine and in government oversight of products, and consumer protection is carried out according to the plans that are similar to the European market surveillance programs. However, in Ukraine the subject to scheduled inspections are business entities, while there are not expressly provided frequency, periodicity, geographical distribution and content of market surveillance activities for planning. The risk – based approach is not used in full for the distribution of products for different risk groups and to make decisions on inspections, but only to determine their frequency. The information mechanism is not involved in full – inspection results are summarized on regional services of State Consumption Inspection. These disadvantages in the system of state supervision and control require further research to develop scientific and methodical approach for problem solving.

Key words: transformation of state supervision and control, adapted system to the international requirements, national legislation, practical implementation condition, results.